महाराष्ट्र राजपत्रित नागरी सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा-2024
जाहिरात क्रमांक-४९४/२०२३ 2024 परीक्षा दि. ०१ डिसेंबर, २०२४

W18

A → संच क्रमांक

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO. 320397

प्रश्नपुस्तिका
पेपर – I

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

वेळ : 2 (दोन) तास

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								

↑ केंद्राची संकेताक्षरे ↑ शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तर-क्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्न-क्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नांकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही. एकापेक्षा जास्त उत्तरे नमूद केल्यास ते उत्तर चुकीचे धरले जाईल व त्या चुकीच्या उत्तराचे गुण वजा केले जातील.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच ''उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तरासाठी 25% किंवा 1/4 गुण वजा/कमी करण्यात येतील.''**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82'' यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

1. 'टिळक स्कुल ऑफ पॉलिटिक्स' ची स्थापना कोणी केली ?

(1) बिपिनचंद्र पाल (2) श्रीपाद अमृत डांगे

(3) लाला लजपतराय (4) अरविंद घोष

Who among the following founded the 'Tilak School of Politics' ?

(1) Bipinchandra Pal (2) Shripad Amrut Dange

(3) Lala Lajpatrai (4) Arvind Ghosh

---

2. खालीलपैकी कोणी एल्फिंस्टन फंडासाठी वैयक्तिक ₹ 25,000 रक्कम दिली ?

(1) बाळशास्त्री जांभेकर (2) रामकृष्ण भांडारकर

(3) नाना जगन्नाथ शंकरशेठ (4) वामन आबाजी मोडक

Who among the following gave a personal sum of ₹ 25,000 to the Elphinstone Fund ?

(1) Balshastri Jambhekar (2) Ramkrishna Bhandarkar

(3) Nana Jagannath Shankarseth (4) Waman Aabaji Modak

---

3. सविनय कायदेभंग चळवळीत धारासना येथील सत्याग्रहात पुढीलपैकी कोणी सहभाग घेतला ?

(1) कमलादेवी चटोपाध्याय (2) अंबिका चक्रवर्ती

(3) कस्तूरबा गांधी (4) सरोजिनी नायडू

Who was the prominent participant in the Satyagraha at Dharasana in the Civil Disobedience Movement ?

(1) Kamaladevi Chatopadhyaya (2) Ambika Chakrawarti

(3) Kasturba Gandhi (4) Sarojini Naidu

---

4. 1857 च्या उठावामध्ये कानपूर येथील नेतृत्व कोणाकडे होते ?

(1) तात्या टोपे (2) अझीमउल्ला

(3) नानासाहेब (4) मौलवी अहमदउल्ला

Who was the leader in the uprising of 1857 in Kanpur ?

(1) Tatya Tope (2) Azimulla

(3) Nanasaheb (4) Maulavi Ahmedulla

---

5. विख्यात वारली चित्रकार जिव्या सोमा म्हसे यांना खालीलपैकी कोणत्या पुरस्कारांनी सन्मानित करण्यात आले ?

(a) पद्मभूषण
(b) पद्मश्री
(c) शिल्पगुरु
(d) नॅशनल अवार्ड फॉर ट्रायबल आर्टस्

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (d) बरोबर आहेत
(2) फक्त (a) बरोबर आहे
(3) (b), (c) आणि (d) बरोबर आहेत
(4) फक्त (d) बरोबर आहे

Noted Warali painter Jivya Soma Mhase was honored with which of the following awards ?

(a) Padma Bhushan
(b) Padma shri
(c) Shilpguru
(d) National award for tribal arts

Answer options :

(1) (a) and (d) are correct
(2) Only (a) is correct
(3) (b), (c) and (d) are correct
(4) Only (d) is correct

---

6. सीमुक हा __________घराण्याचा संस्थापक होता.

(1) सातवाहन (2) शुंग (3) कण्व (4) शक

Simuka was the founder of the __________ dynasty.

(1) Satavahana (2) Sunga (3) Kanva (4) Saka

---

7. अहमदाबादमधील गिरणी कामगारांच्या लढ्यात महात्मा गांधी यांच्या सोबत असलेल्या प्रमुख महिला सहकारी कोण ?

(1) सरोजिनी नायडू
(2) अनुसया साराभाई
(3) कस्तूरबा गांधी
(4) अरूणा असफ अली

Who was the main female collaborator with Mahatma Gandhi in the struggle of mill workers in Ahmedabad ?

(1) Sarojini Naidu
(2) Anusaya Sarabhai
(3) Kasturba Gandhi
(4) Aruna Asaf Ali

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

8. चुकीच्या जोड्या ओळखा :

(a) अब्दुल समद - प्रसिद्ध चित्रकार

(b) तख्ते ताउस - मयूर सिंहासन

(c) राजपुत्र आझम शहा - बहामणी शासक

(d) बीबी का मकबरा - दिलरस बानो यांचे स्मारक

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (c) (2) (a) आणि (d) (3) (b) आणि (d) (4) (c) आणि (d)

Identify the **wrong** pairs.

(a) Abdul Samad - Famous painter

(b) Takhte Taus - Peacock throne

(c) Prince Azam Shah - Bahamani ruler

(d) Bibi ka Makbara - Memorial of Dilras Bano

Answer options :

(1) Only (c) (2) (a) and (d) (3) (b) and (d) (4) (c) and (d)

---

9. कोठारी कमीशनच्या शिफारशीवर आधारित 1968 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची मुख्य सूत्रे कोणती होती ?

(a) वयाच्या 14 वर्षापर्यंत सक्तीचे व मोफत शिक्षण.

(b) शिक्षकांसाठी उच्च स्थान व सुधारीत वेतन.

(c) राष्ट्रीय ठोस उत्पन्नाच्या किमान 10% शिक्षणासाठी खर्च.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) आणि (b) (2) फक्त (b) आणि (c)

(3) फक्त (a) आणि (c) (4) वरील सर्व

What were the main principles of the National Education Policy of 1968 based on the recommendations of the Kothari Commission ?

(a) Compulsory and free education till the age of 14 years.

(b) Higher position and improved pay for teachers.

(c) At least 10% of gross national income spent on education.

Answer options :

(1) Only (a) and (b) (2) Only (b) and (c)

(3) Only (a) and (c) (4) All of the above

10. सुलतानशाहीच्या शासनकाळात खालीलपैकी कोणता कर अनुक्रमे हिंदू आणि मुस्लीम जमिनदारांकडून घेतला जात असे ?

(1) जिझिया आणि शर (2) जिझिया आणि खम्स

(3) खिराज आणि जकात (4) खम्स आणि जकात

Which of the following taxes was collected from Hindu and Muslim landlords respectively during the Sultanate rule ?

(1) Jizya and Shar (2) Jizya and Khams

(3) Khiraj and Zakat (4) Khams and Zakat

---

11. इ.स. 1907 मध्ये भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसमध्ये फूट पडल्यानंतर, 'सुरत येथे राष्ट्रीय काँग्रेस कोलमडली, हा आपला विजय आहे', असे विधान कोणी केले ?

(1) लॉर्ड कर्झन (2) लोकमान्य टिळक

(3) लॉर्ड मोर्ले (4) लॉर्ड मिन्टो

After the split in the Indian National Congress in 1907, who made the statement 'National Congress Collapsed at Surat, this is our victory' ?

(1) Lord Curzon (2) Lokmanya Tilak

(3) Lord Morley (4) Lord Minto

---

12. खालीलपैकी कोणत्या शासकाच्या कालखंडात अब्दूल रज्जाक या फारशी प्रवाशाने विजयनगरला भेट दिली ?

(1) हरीहर (2) कृष्णदेवराय (3) देवराय I (4) देवराय II

Abdul Razzaq, a Persian traveller visited Vijayanagar during the period of which of the following rulers ?

(1) Harihar (2) Krishnadevrai (3) Devrai I (4) Devrai II

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

13. हर्षवर्धन या राजाने खालीलपैकी कोणते साहित्य लिहीले ?

(a) प्रियदर्शिका (b) हर्षचरीत (c) रत्नावली (d) नागानंद

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (c) आणि (d) (2) फक्त (a), (b) आणि (c)

(3) फक्त (a), (b) आणि (d) (4) वरील सर्व

Which of the following literature was written by King Harshavardhana ?

(a) Priyadarshika (b) Harshacharita (c) Ratnawali (d) Naganand

Answer options :

(1) Only (a), (c) and (d) (2) Only (a), (b) and (c)

(3) Only (a), (b) and (d) (4) All of the above

---

14. नेहरू अहवालात खालीलपैकी कोणते उद्दिष्ट स्पष्ट करण्यात आले होते ?

(1) वसाहतीचे स्वातंत्र्य मिळविणे (2) दोन राष्ट्रांची निर्मिती

(3) स्व-शासन मिळविणे (4) पूर्ण स्वातंत्र्य मिळविणे

Which of the following objectives was outlined in the Nehru Report ?

(1) Achieving Dominion Status (2) Creation of Two Nations

(3) Achieving Home Rule (4) To gain complete Independence

---

15. स्वदेशी चळवळीची विस्तार केंद्रे आणि संबंधित व्यक्ती यांच्या **योग्य** जोड्या लावा :

(a)	मुंबई	(i)	चिदंबरम पिलाई
(b)	दिल्ली	(ii)	लाला लजपतराय
(c)	पंजाब	(iii)	लोकमान्य टिळक
(d)	मद्रास	(iv)	सय्यद रझा हैदर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(3)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(4)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)

Match the **correct** pairs of extension centers of Swadeshi Movement and their concerned persons.

(a)	Mumbai	(i)	Chidambaram Pillai
(b)	Delhi	(ii)	Lala Lajpat Rai
(c)	Punjab	(iii)	Lokmanya Tilak
(d)	Madras	(iv)	Syed Raza Haider

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(3)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(4)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)

16. खालीलपैकी सखोल उदरनिर्वाहक शेतीचे वैशिष्ट्ये **नाही** ?

(a) सखोल लागवड

(b) शेतीला पशुपालनपुरक व्यवसाय

(c) शेतीचा विस्तीर्ण आकार

(d) दर हेक्टरी कमाल उत्पादन

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) (b) आणि (d) (3) फक्त (c) (4) (b), (c) आणि (d)

Which of the following is **not** a characteristic of intensive subsistence agriculture ?

(a) Intensive cultivation

(b) Animal husbandry is a complementary business to agriculture

(c) The vast size of the farm

(d) Maximum yield production per hectare.

Answer options :

(1) Only (a) (2) (b) and (d) (3) Only (c) (4) (b), (c) and (d)

---

17. खालीलपैकी कोणता नागरी वस्तीचा आकृतीबंध **नाही** ?

(1) बुद्धीबळाच्या पटासारखा (2) वर्तुळाकृती

(3) विस्कळीत (4) रेषाकृती

Which of the following is **not** the pattern of Urban settlement ?

(1) Checker - board (2) Circular

(3) Dispersed (4) Linear

---

18. योग्य जोड्या लावा :

	देश		राष्ट्रीय उद्याने
(a)	भारत	(i)	जिम कार्बेट
(b)	इक्वेडोर	(ii)	ग्रँड कॅनियन
(c)	यू.एस.ए.	(iii)	गालापागोस
(d)	ऑस्ट्रेलिया	(iv)	ग्रेट बॅरियर रीफ

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

Match the **correct** pairs :

	Country		National Park
(a)	India	(i)	Jim Corbett
(b)	Ecuador	(ii)	Grand Canyon
(c)	U.S.A.	(iii)	Galapagos
(d)	Australia	(iv)	Great barrier reef

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(i)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

---

19. हेतवणे प्रमुख जलसिंचन योजना खालीलपैकी कोणत्या जिल्ह्यात स्थित आहे ?

(1) सिंधुदुर्ग (2) सातारा (3) बीड (4) रायगड

In which district is the Hetwane major irrigation scheme located ?

(1) Sindhudurg (2) Satara (3) Beed (4) Raigad

---

20. खालीलपैकी कोणता जलजन्य खडकाचा गुणधर्म **नाही** ?

(1) एकाच खडकाच्या थरात अनेक आकाराचे कण संघटित झालेले असतात.

(2) खडक अवाढव्य आकाराचे असून कठीण असतात.

(3) खडकात प्रामुख्याने जीवावशेष आढळतात.

(4) खडक मृदू असतात, त्यामुळे त्यांची झीज लवकर होते.

Which of the following is **not** a characteristic of sedimentary rock ?

(1) Particles of many sizes are organized in a single rocks layer.

(2) The rocks are huge and hard.

(3) Fossils are mainly found in rocks.

(4) Rocks are soft, so they wear out quickly.

---

21. भारतातील जनगणना वर्ष व मृत्युदर यांच्या योग्य जोड्या लावा :

	वर्ष		**मृत्युदर (दर हजारित)**
(a)	1981	(i)	15
(b)	1991	(ii)	11
(c)	2001	(iii)	08
(d)	2011	(iv)	07

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(3)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

Match the **correct** pairs of census year and death rate in India :

	Year		**Death rate (Per 1000)**
(a)	1981	(i)	15
(b)	1991	(ii)	11
(c)	2001	(iii)	08
(d)	2011	(iv)	07

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(3)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)

---

22. विखुरलेल्या वसाहतीची खालीलप्रमाणे वैशिष्ट्ये आहेत :

(a) डोंगराळ भागात, गवताळ प्रदेश, दाट जंगलांचा प्रदेश येथे प्राकृतिक व पर्यावरणीय प्रतिकुलतेमुळे विखुरलेली वसाहती आढळते.

(b) या वसाहतीमध्ये घरांची रचना ही एकाकी स्वरूपाची असते.

(c) नदी, डोंगररांगा, रस्ते, रेल्वेमार्ग इत्यादीमुळे घरांचे समूह परस्परांपासून दूर अंतरावर असतात.

(d) मैदानी भागात तसेच सुपीक मृदेच्या भागात भारतात ह्या वसाहती आढळतात.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहे/त ?

(1) (a) फक्त
(2) (a) आणि (b) फक्त
(3) (a), (b) आणि (c)
(4) वरील सर्व

Dispersed settlement have the following characteristics :

(a) Dispersed settlement is found in hilly areas, grasslands, dense forests due to physical and environmental unfavourable conditions.

(b) The structure of the houses in this settlement is isolated.

(c) Due to rivers, mountain ranges, roads, railway lines etc. the clusters of houses are far away from each other.

(d) These settlements are found in plains and fertile soil areas in India.

Which of the statement given above is/are **correct** ?

(1) (a) only
(2) (a) and (b) only
(3) (a), (b) and (c)
(4) All of the above

---

23. खालीलपैकी कोणती सिंधु नदीची उपनदी **नाही** ?

(1) चिनाब
(2) बियास
(3) सोन
(4) रावी

Which of the following is **not** the tributary of river Sindhu ?

(1) Chinab
(2) Biyas
(3) Son
(4) Ravi

---

24. महाराष्ट्रात कोणत्या प्रकारच्या जलप्रणाली आढळतात ?

(a) वृक्षाकार (b) समांतर (c) अनिश्चित (d) जाळीदार

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) (2) (b), (c) आणि (d)

(3) (a), (c) आणि (d) (4) वरील सर्व

Which type of drainage pattern is found in Maharashtra ?

(a) Dendritic (b) Parallel (c) Indefinite (d) Trellis

Answer options :

(1) (a), (b) and (c) (2) (b), (c) and (d)

(3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

---

25. खालील विधानांचा विचार करुन योग्य पर्याय निवडा :

विधान (a) : सन 2011 च्या अंतिम जनगणनेनुसार, महाराष्ट्रात लोकसंख्येची सर्वात जास्त घनता मुंबई उपनगर जिल्ह्याची होती.

विधान (b) : सन 2011 च्या अंतिम जनगणनेनुसार, महाराष्ट्रात लोकसंख्येच्या घनतेत कोल्हापूर जिल्ह्याचा पाचवा क्रमांक आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहेत ?

(1) विधान **(a)** बरोबर व **(b)** विधान चूक

(2) विधान **(b)** बरोबर व **(a)** विधान चूक

(3) दोन्ही विधाने चूक

(4) दोन्ही विधाने बरोबर

Choose the correct option considering the following statements :

Statement (a) : According to the final census of 2011, Mumbai sub-urban district had the highest population density in Maharashtra.

Statement (b) : According to the final census of 2011, Kolhapur district is the fifth most densely populated district in Maharashtra.

Which of the statements given above is/are **correct** ?

(1) **Statement (a)** is correct and **Statement (b)** is false

(2) **Statement (b)** is correct and **Statement (a)** is false

(3) Both **Statements** are wrong

(4) Both **Statements** are correct

---

26. खालीलपैकी कोणते विधान **चुकीचे** आहे ?

(1) अरबी समुद्रात लक्षद्वीप बेटसमुह आहे.

(2) भारताची सागरी सरहद्द किनारपट्टीपासून 12 नाविक मैल आहे.

(3) बंगालच्या उपसागरात अंदमान व निकोबार बेटे आहेत.

(4) भारताची पाकिस्तान व बांगलादेशाबरोबर भू-सीमेची नैसर्गिक सरहद्द आहे.

Which of the following statements is **incorrect** ?

(1) The Lakshadweep island group is in the Arabian Sea.

(2) India's maritime boundary is 12 nautical miles from the coast.

(3) Andman and Nicobar Islands are located in the Bay of Bengal.

(4) India has a natural land border with Pakistan and Bangladesh.

---

27. पुढील कोणत्या घटकांच्या माध्यमातून मासेमारी विकास कार्यक्रम प्रभावीपणे राबवला जातो ?

(a) भारतीय मत्स्यपालन सर्वेक्षण

(b) राष्ट्रीय मत्स्यपालन विकास मंडळ

(c) मासेमारी बंदरांचा विकास

(d) मांस बाजारपेठ

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) (2) (a), (b), (d) (3) (a), (b), (c) (4) (c), (d)

Through which of the following factors the fisheries development program is implemented effectively ?

(a) The Fishery Survey of India.

(b) National fisheries development board.

(c) Development of fishing harbours.

(d) Meat Marketing.

Answer options :

(1) (a), (b) (2) (a), (b), (d) (3) (a), (b), (c) (4) (c), (d)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

28. खाली दिलेल्या पर्यायातील संयुक्त संस्थानातील सर्वात लांब नदी कोणती आहे ?

(1) मिसीसीपी (2) कोलंबिया
(3) स्नेक (4) हडसन

Which is the longest river in the United States from the options below ?

(1) The Mississippi (2) The Columbia
(3) The Snake (4) The Hudson

---

29. खालीलपैकी कोणती विधाने महाराष्ट्राच्या बाबतीत 2011 च्या जनगणनेनुसार **बरोबर** आहेत ?

(a) लोकसंख्येत महाराष्ट्राचा देशात दुसरा क्रमांक आहे.
(b) घनता प्रति चौ. कि.मी. 365 आहे.
(c) साक्षरता 82.91% आहे.
(d) लिंग गुणोत्तर 925 आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (b) आणि (c) (2) फक्त (b), (c) आणि (d)
(3) फक्त (a), (c) आणि (d) (4) वरील सर्व

In relation to Maharashtra which statements are **true** as per 2011 census ?

(a) In population Maharashtra rank 2nd in Country
(b) Density is 365 per sq. km
(c) Literacy is 82.91%
(d) Sex ratio is 925

Answer options :

(1) Only (a), (b) and (c) (2) Only (b), (c) and (d)
(3) Only (a), (c) and (d) (4) All the above

---

30. चंद्रपूर जिल्ह्यात खालीलपैकी कोणत्या ठिकाणी दगडी कोळसा सापडतो ?

(a) बांदर (b) घोग्गुस (c) तेलवासा (d) वनी

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) (2) फक्त (a) (3) फक्त (b) (4) (b), (c) आणि (d)

Coal is found at which of the following place in Chandrapur district ?

(a) Bandar (b) Ghoggus (c) Telwasa (d) Wani

Answer options :

(1) (a), (b) and (c) (2) only (a) (3) only (b) (4) (b), (c) and (d)

---

31. हवामानबदल ही नैसर्गिक आणि सतत प्रक्रिया आहे. या कल्पनेला कोणता भूवैज्ञानिक पुरावा समर्थन देतो ?

(1) उच्च उंचीवरील झाडांमधे वलय

(2) हिमनदीची प्रगती आणि माघार

(3) हिमनदी तलावांमध्ये गाळ साठतो

(4) वरील सर्व

Which geological evidence supports the notion that climate change is a natural and continuous process ?

(1) Tree rings in high altitudes

(2) Glacial advances and retreats

(3) Sediment deposits in glacial lakes

(4) All of the above

---

32. खालील विधानांचा विचार करा.

(a) निम्न अक्षवृत्ताच्या मानाने उच्च अक्षवृत्तामध्ये सर्वसाधारणपणे मोठ्या प्रमाणात जैवविविधता असते.

(b) पर्वतीय उतारावर उच्च उंचीपेक्षा निम्न उंचीवर सर्वसाधारणपणे जैवविविधता मोठ्या प्रमाणात असते.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहे/त ?

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)

(3) (a) आणि (b) दोन्हीही (4) (a) आणि (b) दोन्हीही नाही

Consider the following statements.

(a) High latitudes generally have greater biodiversity than low latitudes.

(b) Biodiversity is generally greater at lower altitude than at higher altitude on mountain slopes.

Which of the above statement/statements is/are **correct** ?

(1) Only (a) (2) Only (b)

(3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)

---

33. भारत सरकारने हवेच्या गुणवत्तेचे मूल्यांकन, हवेचा अंदाज यावरील संशोधनासाठी System of Air quality, Weather forecasting and Research (SAFAR) ची स्थापना खालीलपैकी कोणत्या चार शहरामध्ये केली आहे ?

(1) दिल्ली, पूणे, अहमदाबाद, मुंबई

(2) दिल्ली, चेन्नई, मुंबई, कोलकाता

(3) दिल्ली, मुंबई, हैद्राबाद, चेन्नई

(4) दिल्ली, मुंबई, बेंगलोर, चेन्नई

Government of India has established system of Air quality, Weather forecasting and Research (SAFAR) in which of the following four cities for research on air quality assessment, weather forecasting ?

(1) Delhi, Pune, Ahmedabad, Mumbai

(2) Delhi, Chennai, Mumbai, Kolkata

(3) Delhi, Mumbai, Hyderabad, Chennai

(4) Delhi, Mumbai, Bangalore, Chennai

---

34. जागतिक तापमान वाढच्या संदर्भात खालील विधानांचा विचार करा :

(a) तांदळाच्या लागवडीबरोबर अवायुजीवी (Anaerobic) मिथेनचे उत्सर्जन होते.

(b) जेंव्हा नायट्रोजन आधारित खतांचा वापर केला जातो तेव्हा मृदेत नायट्रस ऑक्साइडचे उत्सर्जन होते.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहे/त ?

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b) (3) (a) व (b) दोन्हीही (4) (a) व (b) दोन्हीही नाही

Consider the following statements regarding global warming :

(a) Anaerobic Methane is emitted with rice cultivation.

(b) When nitrogen - based fertilizers are used, nitrous oxide is released into the soil.

Which of the above statement/statements is/are **correct** ?

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (a) and (b) (4) Neither (a) nor (b)

---

35. PAN (पेरोक्सीअसेटाइल नायट्रेट) खालील परस्पर क्रियेच्या परिणामी तयार होतो.

(1) नायट्रोजन ऑक्साइड आणि सल्फर डायऑक्साइड

(2) कार्बन मोनोऑक्साइड आणि अस्थिर सेंद्रिय संयुगे

(3) नायट्रोजन ऑक्साइड आणि हायड्रोकार्बन्स

(4) ओझोन आणि कण

PAN (Peroxyacetyl nitrate) is formed as a result of following interaction :

(1) Nitrogen oxide and sulfer dioxide

(2) Carbon monoxide and volatile organic compounds

(3) Nitrogen Oxide and hydrocarbons

(4) Ozone and particulate matter

---

36. ऊर्जेच्या निर्मितीमध्ये पर्यावरणाच्या ऱ्हासापेक्षा __________ या विकासाला जास्त प्राधान्य दिले जाते.

(1) मानवी (2) सांस्कृतिक (3) राजकीय (4) सामाजिक

__________ development is prioritized over environment degradation in energy generation.

(1) Human (2) Cultural (3) Political (4) Social

---

37. बाराव्या पंचवार्षिक योजनेच्या उद्दिष्टांमध्ये किंमत वाढीचा दर किती टक्के स्थिर ठेवणे आवश्यक होते ?

(1) 4.5 ते 5.0% (2) 3.5 ते 5.0% (3) 4.0 ते 5.0% (4) 4.5 ते 5.5%

What percentage of the rate of price increase was required to be kept as per the objectives of the 12th Five Year Plan ?

(1) 4.5 to 5.0% (2) 3.5 to 5.0% (3) 4.0 to 5.0% (4) 4.5 to 5.5%

---

38. भारतीय समस्यांचा अभ्यास करण्यासाठी सन् 1995 मध्ये डॉ. आबीद हुसेन यांच्या अध्यक्षतेखाली __________ समिती स्थापन करण्यात आली.

(1) शिक्षण (2) कृषी (3) मोठे उद्योग (4) लघु उद्योग

To study the problems of India in the year 1995 __________ committee was formed under the chairmanship of Dr. Abid Hussain.

(1) Education (2) Agriculture (3) Large Industry (4) Small Industry

---

39. कर्मचारी भविष्यनिर्वाह निधी कायदा __________ मधे करण्यात आला.

(1) 1950 (2) 1952 (3) 1960 (4) 1981

The Employees Provident Fund Act was made in __________.

(1) 1950 (2) 1952 (3) 1960 (4) 1981

---

40. दृष्टिकोण नियोजन म्हणजे __________.

(a) 20 ते 25 वर्षासाठी दीर्घकालीन नियोजन.

(b) दीर्घकालीन लक्ष्य 15, 20 किंवा 25 वर्षाच्या कालावधीसाठी अगाऊ ठरवणे.

(c) 15 ते 20 वर्षाच्या संपूर्ण कालावधीसाठी एक योजना.

(d) व्यापक उद्दिष्टे आणि लक्ष्य एक किंवा दोन वर्षात साध्य करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (b) (2) केवळ (a) (3) (a) आणि (c) (4) (c) आणि (d)

Perspective Planning refers __________.

(a) Long run planning for 20 to 25 years.

(b) Long range targets are set in-advance for a period of 15, 20 or 25 years.

(c) One plan for entire period of 15 to 20 years.

(d) Broader Objectives and targets are achieved within one or two years.

Answer options :

(1) only (b) (2) only (a) (3) (a) and (c) (4) (c) and (d)

---

41. स्त्रियांच्या शिक्षणामुळे प्रजननक्षमता कमी होते कारण :

(a) शिक्षणामुळे स्त्रियांच्या कामाच्या संधी सुधारतात.

(b) शिक्षीत स्त्रियांना स्वत:च्या मुलांनी शिक्षीत व्हावे वाटते.

(c) शिक्षण आणि साक्षरता स्त्रियांना गर्भनिरोधकविषयी अधिक ग्रहणक्षम बनवते.

(d) स्त्रियांची आर्थिक स्थिती सुधारते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) केवळ (c) (3) (b) आणि (d) (4) (c) आणि (d)

Education for women reduses fertility due to ________.

(a) Education improves work opportunity for women.

(b) Educated women want their own children to be educated.

(c) Education and literacy make women more receptive to information about contraception

(d) Improving economic condition of women.

Answer options :

(1) (a) and (b) (2) Only (c) (3) (b) and (d) (4) (c) and (d)

---

42. अन्नसुरक्षा मधे खालील अवस्थांचा समावेश होतो :

(a) सर्वांना पर्याप्त मात्रेत अन्नधान्य उपलब्ध होणे.

(b) सर्वांना अन्नधान्य व दाळी पर्याप्त मात्रेत उपलब्ध होणे.

(c) सर्वांना अन्नधान्य, दाळी, दूध व भाजीपाला पर्याप्त मात्रेत उपलब्ध होणे.

(d) सर्वांना अन्नधान्य, दाळी, दुधाचे पदार्थ, भाजीपाला, फळे, मांस, मांसे इ. पर्याप्त मात्रेत उपलब्ध होणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (d) (2) (a) आणि (b) (3) (a), (b) आणि (c) (4) (a), (b), (c) आणि (d)

Food security includes following stages :

(a) Adequate availability of food grains to all.

(b) Adequate availability of food grains and pulses to all.

(c) Adequate availability of food grains, pulses, milk and vegetables to all.

(d) Adequate availability of food grains, pulses, milk products, vegetables, fruits, meat and fish etc.

Answer options :

(1) Only (d) (2) (a) and (b) (3) (a), (b) and (c) (4) (a), (b), (c) and (d)

---

43. गुन्नर मिर्डल यांच्या मते आर्थिक विकासात सरकारची भूमिका पुढीलप्रमाणे असावी.

(a) प्रतिसारक परिणाम निष्प्रभ करुन विस्तारक परिणाम प्रभावी करणे.

(b) विस्तारक परिणाम निष्प्रभ करुन प्रतिसारक परिणाम प्रभावी करणे.

(c) प्रतिसारक परिणाम आणि विस्तारक परिणाम प्रभावी करणे.

(d) विस्तारक परिणाम आणि प्रतिसारक परिणाम निष्प्रभ करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) (2) (a) आणि (c) (3) (b) आणि (c) (4) (c) आणि (d)

According to Gunnar Mirdal the role of Govt. in economic development should be as follows :

(a) Effecting the spread effect by neutralizing backward effect.

(b) Neutralizing spread effect by effecting the backward effect.

(c) Effecting spread effect and backward effect.

(d) Neutralizing spread effect and backward effect.

Answer options :

(1) Only (a) (2) (a) and (c) (3) (b) and (c) (4) (c) and (d)

---

44. पॉव्हर्टी गॅप इंडेक्स (Poverty Gap Index) हा निर्देशांक खालीलपैकी कोणत्या कारणासाठी काढला जातो, असे गौरव दत्त व मार्टिन रॅव्हॅलिन यांनी सांगितले ?

(1) दारिद्र्य दूर करण्याकरिता किती कॅलरीजची तूट भरून काढावी लागेल ?

(2) दारिद्र्य दूर करण्याकरिता किती उत्पन्नातून तूट भरून काढावी लागेल ?

(3) दारिद्र्य दूर करण्याकरिता किती दरडोई उत्पन्नात किती वाढ करावी लागेल ?

(4) यापैकी काहीही नाही

Gaurav Dutt and Martin Ravalin said that Poverty Gap Index is calculated for which of the following reasons ?

(1) How much calories deficit needs to be made up to eliminate poverty ?

(2) How much income would be needed to cover the deficit to eliminate poverty ?

(3) How much increase in per capita income will be required to eliminate poverty ?

(4) None of these

---

45. भारतातील बाल लिंग गुणोत्तराच्या अंतिम सुधारित आकडेवारीनुसार मुलींच्या संरक्षण व सबलीकरणासाठी 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ' अभियानाला केव्हा सुरुवात करण्यात आली ?

(1) 22 जानेवारी 2016 (2) 22 जानेवारी 2018 (3) 22 जानेवारी 2015 (4) 25 जानेवारी 2015

When was the 'Beti Bachao, Beti Padhao' campaign launched for the protection and empowerment of the girl child as per the last revised statistics of child sex Ratio in India ?

(1) 22 January 2016 (2) 22 January 2018 (3) 22 January 2015 (4) 25 January 2015

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

46. सापेक्ष दारिद्र्य पुढील घटकावर अवलंबून असते.

(a) मानवी शरीराला दररोज उष्मांकाची गरज आहे.

(b) मूलभूत गरजा भागवण्यासाठी उत्पन्नाची गरज आहे.

(c) दोन उत्पन्न गटाची तुलना करून अल्प उत्पन्न गट दारिद्र्यात येतो.

(d) आवश्यक गरजा भागवता न येण्यासारखी परिस्थिती म्हणजे दारिद्र्य होय.

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (c) (2) (a) आणि (b) (3) केवळ (d) (4) (a) आणि (d)

Relative poverty depends on following factors :

(a) The human body needs calories every day.

(b) Income is necessary to meet basic needs.

(c) Comparing two income groups, the lower income group comes in poverty.

(d) Poverty is the condition of not being able to meet the basic needs.

Answer options :

(1) only (c) (2) (a) and (b) (3) only (d) (4) (a) and (d)

---

47. हिगीन्स यांच्या मते लोकसंख्येत होणारी वाढ ही ________.

(a) विकसित देशात स्वयंप्रेरित गुंतवणूकीला प्रेरक ठरु शकते.

(b) अविकसित देशात प्रेरक गुंतवणूकीला प्रेरक ठरु शकते.

(c) विकसित देशात केवळ प्रेरित गुंतवणूकीला प्रेरक ठरु शकते.

(d) विकसित देशात स्वयंप्रेरित गुंतवणूकीला निरुत्साहीत करते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) केवळ (d) (3) केवळ (a) (4) (b) आणि (c)

According to Higins Population growth can be ________.

(a) A motivator for autonomous investment in developed countries.

(b) A motivator for induced investment in under-developed countries.

(c) A motivator for only induced investment in developed countries.

(d) Demotivate for autonomous investment in a developed countries.

Answer options :

(1) (a) and (b) (2) only (d) (3) only (a) (4) (b) and (c)

---

48. सातव्या पंचवार्षिक योजनेत सर्वाधिक वाटा _________ ला दिला गेला.

(1) कृषी आणि संदेशवहन क्षेत्र

(2) औद्योगिक आणि संदेशवहन क्षेत्र

(3) ऊर्जा क्षेत्र

(4) वाहतूक आणि संदेशवहन क्षेत्र

The largest share of allocation in the Seventh Five Year Plan went to the :

(1) Agriculture and Communication Sector

(2) Industrial and Communication Sector

(3) Energy Sector

(4) Transport and Communication Sector

---

49. अर्थशास्त्र हे कुबेराची पूजा करणारे शास्त्र आहे अशी टीका कोणी केली आहे ?

(1) रिकार्डो व माल्थस (2) किन्स व कार्ल मार्कस्

(3) कार्लाईल व रस्कीन् (4) चेंबरलीन व रॉबिन्सन

Who has criticized that economics is a Kuber worshiping science ?

(1) Ricardo and Malthus (2) Keneys and Karl Marks

(3) Karlail and Raskin (4) Chamberlein and Robinsons

---

50. ज्या समाजात उत्पन्न वितरणामध्ये आत्यंतिक _________ असते तेथे मूठभर व्यक्तीजवळ अमाप पैसा असतो.

(1) समानता (2) विषमता (3) कमतरता (4) विपुलता

In a Society where the income distribution is excessive _________ the handful individual there has unlimited money.

(1) Equality (2) Asymmetry (3) Deficiency (4) Abundance

---

51. वर फेकलेल्या कणाची गती शून्य असते परंतु त्याचे त्वरण किती असते ?

(1) शून्य

(2) अनंत

(3) गुरुत्वाकर्षणा एवढे त्वरण

(4) एक

A particle thrown up has zero velocity but how much will be the acceleration ?

(1) Zero

(2) Infinity

(3) Equal to acceleration due to gravity

(4) One

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

52. खालीलपैकी कोठे बर्नोली समीकरणाचा उपयोग **नाही** ?

(1) एस्पिरेटर पंप (2) व्हॅन्च्युरी पंप

(3) प्रवाहाची गती (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Which one of the following is **not** an application of Bernoulli equation ?

(1) Aspirator pump (2) Ventury pump

(3) Speed of Efflux (4) None of the above

---

53. खोलीतील तापमानावर (300 के) वस्तुद्वारे उत्सर्जित होणाऱ्या औष्णीय प्रारणासाठी महत्वपूर्ण योगदान तरंगलांबी किती असते ?

(1) 500 नॅनो मीटर (2) 9550 नॅनो मीटर (3) 1500 नॅनो मीटर (4) 3000 नॅनो मीटर

At room temperature (300k), what is the significant contribution wavelength for the thermal radiation emitted by a body ?

(1) 500 nm (2) 9550 nm (3) 1500 nm (4) 3000 nm

---

54. खालीलपैकी कोणते वाक्य **चुकीचे** आहे ?

(I) अणुकेंद्रक हे प्रोटॉन व न्युट्रॉनने बनलेले असते.

(II) प्रोटॉनवर धनभार असतो.

(III) इलेक्ट्रॉनवर ऋणभार असतो.

(IV) न्युट्रॉनवर धनभार असतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (III) व (II) (2) (II) व (I) (3) फक्त (I) (4) फक्त (IV)

Which of the following sentence is **wrong** ?

(I) Atomic nucleus is made up of protons and neutrons.

(II) Proton has a positive charge.

(III) Electron has a negative charge.

(IV) Neutron has a positive charge.

Answer options :

(1) (III) and (II) (2) (II) and (I) (3) Only (I) (4) Only (IV)

---

55. खालील विधाने **सत्य** की **असत्य** ते लिहा.

(I) आवाजाच्या प्रसारासाठी माध्यमाची गरज असते.

(II) आवाजाच्या वारंवारतेचे हर्टझ हे एकक आहे.

(III) आवाजाची तीव्रता मोजण्यासाठी डेसिबल हे एकक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (I), (II), (III) बरोबर आहेत.
(2) फक्त (I), (II) बरोबर आहेत.
(3) फक्त (II) बरोबर आहे.
(4) (I), (II), (III) चुकीचे आहेत.

Say whether following sentences are **true** or **false** :

(I) For propagation of sound medium is necessary.

(II) Unit of frequency of sound is Hertz.

(III) Loudness of sound is expressed in decibel unit.

Answer options :

(1) (I), (II), (III) are true
(2) Only (I), (II) is true
(3) Only (II) is true
(4) (I), (II), (III) are false

---

56. खालीलपैकी कोणती तरंगलांबी पदार्थांच्या स्फटिक आंतररचना अभ्यासण्यासाठी वापरतात ?

(1) अतिनील तरंगलांबी
(2) गॅमा तरंगलांबी
(3) क्ष-किरण तरंगलांबी
(4) अवरक्त तरंगलांबी

Which of the following wavelengths are used to study the crystal structure of material ?

(1) Ultraviolet wavelength
(2) Gamma Rays wavelength
(3) X-Rays wavelength
(4) Infrared wavelength

---

57. लीफ ब्लाईट ऑफ व्हीट हा रोग खालीलपैकी कोणत्या बुरशीच्या संसर्गामुळे प्रसारित होतो ?

(1) *युरोमायसीस ट्रीटीकाय*
(2) *आल्टरनॅरीया ट्रीटीसीना*
(3) *अस्टीलॅगो नुडा*
(4) *हेलमीन्थोस्पोरीयम सटाईव्हम*

Leaf Blight of wheat is caused by infection of which of the following fungus ?

(1) *Uromyces tritici*
(2) *Alternaria triticina*
(3) *Ustilago nuda*
(4) *Helminthosporium sativum*

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

58. कोणत्या विभागातील वनस्पतींना वनस्पतीसृष्टीचे उभयचर असे म्हटले जाते ?

(1) ब्रायोफायटा (2) टेरिडोफायटा (3) अनावृत्तबीजी (4) आवृत्तबीजी

Which division of Plantae is called amphibians of plant kingdom ?

(1) Bryophyta (2) Pteridophyta (3) Gymnosperm (4) Angiosperm

---

59. ''डीएनए'' संरचनेच्या अनुषंगाने खालील चार विधानांपैकी दोन विधाने संयुक्तीक आहेत, संयुक्तीक विधानांची निवड करा.

(a) ''डीएनए'' ची संरचना दोन लांब ''*न्युक्लीओटाईड*'' च्या साखळ्यांनी बनली असून त्या एका सामान्य अक्षाभोवती गुंडाळलेल्या आहेत.

(b) ''डीएनए'' ची संरचना दोन लांब ''*न्युक्लीओसाईड*'' च्या लांब साखळीने बनलेली असून त्या एका सामान्य अक्षाभोवती गुंडाळलेल्या आहेत.

(c) या दोन साखळ्या एकमेकांशी अशा रीतीने पूरक आहेत की ॲडेनीन नेहमी थॉयमीन सोबत व सायटोसीन ग्वानीन सोबत जोडलेली आहेत.

(d) या दोन साखळ्या एकमेकांशी पूरक नसून यामध्ये ॲडेनीन सोबत युरैसील व सायटोसीन सोबत ग्वानीन जोडलेले आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) व (b) संयुक्तीक आहे. (2) फक्त (b) व (d) संयुक्तीक आहे.

(3) फक्त (a) व (c) संयुक्तीक आहे. (4) फक्त (c) व (d) संयुक्तीक आहे.

With respect to structure of DNA, following four statements are made. Choose the two relevant statements.

(a) DNA is made of two long chains of *nucleotides* coiled in a helix around a central axis.

(b) DNA is made of two long chains of *nucleoside* coiled around a central axis.

(c) The two chains are complimentary to each other so that Adenine is always paired with Thymine and cytosine with Guanine.

(d) The two chains are not complimentary to each other where Adenine is paired with uracil and cytosine with Guanine.

Answer options :

(1) Only (a) and (b) is relevant. (2) Only (b) and (d) is relevant.

(3) Only (a) and (c) is relevant. (4) Only (c) and (d) is relevant.

---

60. श्लेडेन व श्वान यांच्या पेशी सिद्धांताबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने **अचूक** आहेत ?

(a) सर्व सजीव एक किंवा अनेक पेशींनी बनलेले आहेत.

(b) नवीन पेशी पूर्व अस्तित्वात असलेल्या पेशी पासून तयार होतात.

(c) पेशीच्या रासायनिक रचना आणि चयापचय कार्यामध्ये मूलभूत समानता आहेत.

(d) एखाद्या जीवाची क्रिया ही सामूहिक क्रियाकलाप आणि त्याच्या पेशीय संरचनाचा परस्पर संवाद असतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (c) (3) (a), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following statements are **correct** about the cell theory of Schleiden and Schwann ?

(a) All living things are composed of one or more cells.

(b) New cells are formed from the pre-existing cells.

(c) There are basic similarities in chemical composition and metabolic functions of cells.

(d) The activity of an organism is collective activities and interactions of its cellular structures.

Answer options :

(1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c) (3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

---

61. खालीलपैकी कोणते प्राणी एका वर्गातील आहेत ?

(1) टोर्पेडो, प्रिस्टिस, हिप्पोकॅम्पस, इचथियोफिस

(2) इचथियोफिस, हिप्पोकॅम्पस, कॅलोट्स, ॲनाबास

(3) कॅलोट्स, प्रिस्टिस, इचथियोफिस, हिप्पोकॅम्पस

(4) टोर्पेडो, प्रिस्टिस, हिप्पोकॅम्पस, ॲनाबास

Which of the following animals belong to same class ?

(1) Torpedo, Pristis, Hippocampus, Ichthyophis

(2) Ichthyophis, Hippocampus, Calotes, Anabas

(3) Calotes, Pristis, Ichthyophis, Hippocampus

(4) Torpedo, Pristis, Hippocampus, Anabas

---

62. 'हेरॉईन' नावाचे अमली पदार्थ तयार करण्यासाठी कोणत्या वनस्पतीचा अर्क/लेटेक्स वापरला जातो ?

(1) खसखसीचे झाड (2) कोकाचे झाड (3) हेमचे झाड (4) बाजरा

Which plants extract/latex is used to prepare a narcotics called Heroin ?

(1) Poppy plant (2) Coca plant (3) Hemp plant (4) Bajra

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

63. हात आणि पाय यांच्यातील हाड व सांधे यांच्यातील साधारण साम्य व्यक्त करण्यासाठी खालील जोड्या जुळवा :

	यादी क्र. - 1		**यादी क्र. - 2**
(a)	खांदा सांधा	(i)	टिबिओ-फिबुला
(b)	ह्युमरस	(ii)	गुडघा
(c)	कोपर	(iii)	फिमर
(d)	रेडिओ-अलना	(iv)	हिप सांधा

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)

Match the following to express general resemblance between bones and girdle fore limbs and hind limbs.

	List no. - 1		**List no. - 2**
(a)	Shoulder joint	(i)	Tibio-fibula
(b)	Humerus	(ii)	Knee
(c)	Elbow	(iii)	Femur
(d)	Radio-ulna	(iv)	Hip joint

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(3)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(4)	(i)	(ii)	(iv)	(iii)

64. खालीलपैकी कोणते विधान **सत्य** आहे?

(a) मानवी शरीरामध्ये एकूण 208 हाडे असतात.

(b) मणके आणि चेहऱ्यांची हाडे हे अनियमीत हाडांची उदाहरणे आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) फक्त (b) (3) फक्त (a) (4) दोघांपैकी एकही नाही

Which of the following statements is **true** ?

(a) The adult human skeleton consists of 208 bones.

(b) Vertebrae and facial bones are irregular type of bones.

Answer options :

(1) (a) & (b) (2) Only (b) (3) (a) only (4) Neither of the two

---

65. खालील विधाने विचारात घ्या.

रासायनिक अभिक्रियेचा दर हा __________

(a) अभिक्रियाकारकांच्या संहतीच्या प्रमाणात बदलतो.

(b) अभिक्रियाकारकांची संहती वाढविली की, कमी होतो.

(c) तापमान वाढविले की, वाढतो.

(d) तापमान वाढविले की, कमी होतो.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने **बरोबर** आहेत?

(1) फक्त (b) (2) फक्त (d)

(3) फक्त (a) आणि (c) (4) फक्त (b) आणि (d)

Consider the following statements :

Rate of a chemical reaction is __________.

(a) proportional to the concentration of reactants.

(b) decreases on increasing the concentration of reactants.

(c) increases on increasing the temperature.

(d) decreases on increasing the temperature.

Which of the statement given above is/are **correct** ?

(1) Only (b) (2) Only (d)

(3) Only (a) and (c) (4) Only (b) and (d)

---

66. रासायनिक खतांच्या अतिवापरामुळे शेतजमिनीतील वाढलेल्या आम्लाचे उदासिनिकरण करण्यासाठी कोणते रसायन वापरतात ?

(a) पोटॅश (b) चुन्याची निवळी

(c) मिल्क ऑफ मॅग्नेशिआ (d) अमोनिअम हायड्रॉक्साइड

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (c) (2) फक्त (a) आणि (d)

(3) फक्त (b) (4) वरील सर्व

Which chemical compound is used to neutralize the acidity of soil increased due to excessive use of Chemical Fertilizers ?

(a) Potash (b) Lime water

(c) Milk of magnesia (d) Ammonium hydroxide

Answer options :

(1) Only (c) (2) Only (a) and (d)

(3) Only (b) (4) All the above

---

67. खालीलपैकी कोणती/त्या धातुंची/च्या जोडी/जोड्या त्यांच्या खनिजांपासून वेगळे काढण्यासाठी साईनाईड जटिल आयनचे द्रावण वापरतात ?

(A) Cu आणि Au (B) Co आणि Ag (C) Au आणि Ag (D) Na आणि Hg

पर्यायी उत्तरे :

(1) दोन्ही (A) आणि (B) (2) फक्त (C)

(3) फक्त (D) (4) दोन्ही (C) आणि (D)

Which of the following pair/pairs of metal/metals can be extracted from their ores by using cyanide complex solutions ?

(A) Cu and Au (B) Co and Ag (C) Au and Ag (D) Na and Hg

Answer options :

(1) Both (A) and (B) (2) Only (C)

(3) Only (D) (4) Both (C) and (D)

---

68. खालील रासायनिक अभिक्रिया कोणत्या प्रकारात मोडते ते ओळखा ?

$2KClO_{3(s)} \xrightarrow[\Delta]{} 2KCl_{(s)} + 3O_2 \uparrow$

(a) ऊष्मादायी अभिक्रिया (b) विस्थापन अभिक्रिया

(c) अपघटन अभिक्रिया (d) प्रकाश रासायनिक अभिक्रिया

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (c) (2) फक्त (b) (3) फक्त (a) आणि (d) (4) फक्त (a)

Identify the type of following chemical reaction.

$2KClO_{3(s)} \xrightarrow[\Delta]{} 2KCl_{(s)} + 3O_2 \uparrow$

(a) Exothermic reaction (b) Displacement reaction

(c) Decomposition reaction (d) Photochemical reaction

Answer options :

(1) Only (c) (2) Only (b) (3) Only (a) and (d) (4) Only (a)

---

69. खालीलपैकी कोणत्या समस्थानिकाला जड हायड्रोजन असे म्हणतात ?

(a) प्रोटीयम (b) ड्युटेरिअम (c) ट्रिटीअम (d) वरीलपैकी काहीही नाही

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (c) (2) फक्त (b) (3) फक्त (d) (4) फक्त (a) आणि (c)

From the following which isotope is called as heavy hydrogen ?

(a) Protium (b) Deuterium (c) Tritium (d) None of the above

Answer options :

(1) Only (c) (2) Only (b) (3) Only (d) (4) Only (a) and (c)

---

70. __________ हे तेल आणि चरबीमधले असंतृप्तता मोजण्यासाठी वापरतात.

(1) साबणीकरण मूल्य (2) आयोडीन मूल्य

(3) आम्ल मूल्य (4) विष्यंदिता मूल्य

__________ is used to estimate the presence of unsaturation in oils and fats.

(1) Saponification value (2) Iodine value

(3) Acid value (4) Viscosity value

---

71. मुख्य माहिती आयुक्तांच्या नियुक्तीची शिफारस करणाऱ्या समितीचे खालीलपैकी कोण सदस्य आहेत ?

(A) पंतप्रधान

(B) लोकसभेतील विरोधी नेता

(C) राज्यसभेतील विरोधी नेता

(D) पंतप्रधानांद्वारे नामनिर्देशित केंद्रीय कॅबिनेट मंत्री

(E) लोकसभा सभापती

पर्यायी उत्तरे :

(1) (A), (B) आणि (D) (2) (A), (B), (C) आणि (E)

(3) (A), (B), (C) आणि (D) (4) (A), (B) आणि (E)

Who among the following are members of a Committee that recommends the appointment of the Chief Information Commissioner ?

(A) Prime Minister

(B) Leader of Opposition in the Lok Sabha

(C) Leader of Opposition in the Rajya Sabha

(D) Union Cabinet Minister nominated by the Prime Minister.

(E) Speaker of the Lok Sabha

Answer options :

(1) (A), (B) and (D) (2) (A), (B), (C) and (E)

(3) (A), (B), (C) and (D) (4) (A), (B) and (E)

---

72. भारताच्या राज्यघटनेतील कोणत्या कलमात भारताचे नियंत्रक आणि महालेखापरिक्षक या पदाची तरतूद आहे ?

(1) कलम 148 (2) कलम 343 (3) कलम 266 (4) कलम 248

Which Article in the Constitution of India provides for the Post of Comptroller and Auditor General of India (CAG) ?

(1) Article 148 (2) Article 343 (3) Article 266 (4) Article 248

---

73. 'केशवानंद भारती' खटल्याबाबत खालील विधाने विचारात घ्या :

(A) सदरहू खटला हा भारताचे सरन्यायाधीश अे.एन्. रे यांच्या नेतृत्वाखाली 13 न्यायमूर्तींच्या घटनापीठापुढे चालला.

(B) सात विरुद्ध सहा न्यायमूर्तींच्या बहुमताने घटनापीठाने मूलभूत संरचना सिद्धांताची (Basic Structure Doctrine) रूपरेषा दिली.

(C) या खटल्याने 'गोलखनाथ' प्रकरणातील निर्णय बदलला गेला.

(D) सदरहू खटला हा न्यायालयीन सक्रीयतेचे उदाहरण म्हणावे लागेल.

वरीलपैकी कोणती विधाने **बिनचूक** आहे/त ?

(1) (A), (B) आणि (C) (2) (B), (C) आणि (D)

(3) केवळ (B) (4) (A), (B), (C) आणि (D)

Consider the following statements regarding 'Kesavanand Bharati' Case :

(A) This case was heard by the Constitution Bench of 13 judges headed by Chief Justice of India A.N. Ray.

(B) In Seven - Six majority, the bench outlined the basic structure doctrine.

(C) This case changed the decision of Golaknath case.

(D) This case seems to be the instance of judicial activism.

Which of the statements given above is/are **correct** ?

(1) (A), (B) and (C) (2) (B), (C) and (D)

(3) (B) Only (4) (A), (B), (C) and (D)

---

74. भारताचा आकस्मिक निधी खालीलपैकी कोणाच्या अधिकाराखाली ठेवण्यात आला आहे ?

(1) भारताचे नियंत्रक आणि महालेखा परिक्षक

(2) भारताचे राष्ट्रपती

(3) भारताची संसद

(4) भारताचे पंतप्रधान

The Contingency Fund of India has been placed at the disposal of which authority among the following ?

(1) Comptroller and Auditor General of India

(2) President of India

(3) Parliament of India

(4) Prime Minister of India

---

75. घटकराज्यातील आणीबाणीसंदर्भातील '**बोम्मई खटल्या**' बाबत खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहेत ?

(A) बोम्मई खटल्याचा निकाल सर्वोच्च न्यायालयाने 1994 मध्ये दिला.

(B) घटकराज्यात राष्ट्रपती राजवट आणली गेल्यास राज्यांना सर्वोच्च न्यायालयाकडे दाद मागता येऊ शकते.

(C) सबळ कारण नसतांना राष्ट्रपती राजवट आणली गेल्यास सर्वोच्च न्यायालय केंद्र सरकारचा निर्णय रद्द करु शकते.

(D) घटकराज्यातील विधानसभा बरखास्त करण्याच्या आदेशाला संसदेची मान्यता घेणे आवश्यक असते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (C) आणि (D) (2) (A), (B), (C) आणि (D)

(3) फक्त (B), (C) आणि (D) (4) फक्त (A), (B) आणि (C)

Which of the following statements are **correct** regarding the 'Bommai Case' in reference to the Emergency in the State ?

(A) The 'Bommai Case' Judgement was delivered by the Supreme Court in 1994.

(B) States can appeal to the Supreme Court when President's rule is introduced in the States.

(C) If President's Rule is imposed without valid reason/s the Supreme Court can quash the decision of the Central Government.

(D) An order to dissolve a State Assembly requires the approval of the Parliament.

Answer options :

(1) Only (C) and (D) (2) (A), (B), (C) and (D)

(3) Only (B), (C) and (D) (4) Only (A), (B) and (C)

---

76. **अयोग्य** जोडी ओळखा :

(1) जुलै 22, 1947 - संविधान सभेद्वारा राष्ट्रध्वजाचा स्वीकार.

(2) जानेवारी 24, 1950 - संविधान सभेद्वारा राष्ट्रगीताचा स्वीकार.

(3) जानेवारी 25, 1950 - शासनाद्वारा राष्ट्रीय दिनदर्शिकेचा स्वीकार.

(4) जानेवारी 26, 1950 - शासनाद्वारा राष्ट्रीय चिन्हाचा स्वीकार.

Identify the **incorrect** pair :

(1) July 22, 1947 - Adoption of National Flag by the Constituent Assembly.

(2) January 24, 1950 - Adoption of National Anthem by the Constituent Assembly.

(3) January 25, 1950 - Adoption of National Calendar by the Government.

(4) January 26, 1950 - Adoption of National Emblem by the Government.

77. भारतातील घटनादुरुस्ती संदर्भात खालील विधान/विधानांची सत्यता तपासा आणि **योग्य** पर्याय निवडा :

(A) 10 व्या घटनादुरुस्तीनुसार दादरा व नगर हवेली हे प्रदेश भारतास जोडण्यात आले.

(B) 11 व्या घटनादुरुस्तीनुसार दीव, दमण व गोवा हे प्रदेश भारतास जोडण्यात आले.

(C) 15 व्या घटनादुरुस्तीनुसार केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये विधीमंडळाची स्थापना करण्यात आली.

(D) 22 व्या घटनादुरुस्तीनुसार मेघालय या राज्याची निर्मिती करण्यात आली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (A) आणि (C) बरोबर (2) (B) आणि (D) बरोबर

(3) (B) आणि (C) बरोबर (4) (A) आणि (D) बरोबर

Consider the following statement/s regarding constitutional amendment/s in India and Choose the **correct** option/s.

(A) Dadra and Nagar Haveli territories were included in India as per the 10th Amendment.

(B) The territories of Diu, Daman and Goa were included in India as per the 11th Amendment.

(C) Legislature was established in Union Territories as per the 15th Amendment.

(D) The state of Meghalaya was created as per the 22nd Amendment.

Answer options :

(1) (A) and (C) correct (2) (B) and (D) correct

(3) (B) and (C) correct (4) (A) and (D) correct

---

78. केंद्रीय माहिती आयोगामध्ये एक मुख्य माहिती आयुक्त आणि जास्तीत जास्त किती माहिती आयुक्तांचा समावेश असतो ?

(1) पाच माहिती आयुक्त (2) दहा माहिती आयुक्त

(3) सहा माहिती आयुक्त (4) आठ माहिती आयुक्त

The Central Information Commission includes one Chief Information Commissioner and Maximum how many Information Commissioners ?

(1) Five Information Commissioners (2) Ten Information Commissioners

(3) Six Information Commissioners (4) Eight Information Commissioners

---

79. भारताच्या नागरिकत्वाविषयी खालीलपैकी **योग्य** विधान/विधाने कोणती ?

(A) भारतामध्ये एकल नागरिकत्व पद्धती आहे.

(B) नागरिकत्व कायदा 1955 साली संमत करण्यात आला.

(C) भारतीय राज्यघटनेच्या भाग 4 मध्ये नागरिकत्वाची तरतूद आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (A) आणि (C) बरोबर
(2) फक्त (A) बरोबर
(3) फक्त (A) आणि (B) बरोबर
(4) वरील सर्व बरोबर आहेत

Which of the following statement/s is/are **correct** regarding the citizenship of India ?

(A) India has single citizenship system.

(B) Citizenship Act was passed in 1955.

(C) Part 4 of the Indian Constitution provides citizenship.

Answer options :

(1) Only (A) & (C) Correct
(2) Only (A) Correct
(3) Only (A) & (B) Correct
(4) All of the above are correct

---

80. राज्यघटनेतील कोणती कलमे आपल्या देशातील निवडणूक व्यवस्थेसाठी तरतूद करतात ?

(1) कलम 124 ते 128
(2) कलम 324 ते 329
(3) कलम 256 ते 259
(4) कलम 274 ते 279

Which Articles in the Constitution provide for the electoral system in our country ?

(1) Articles 124 to 128
(2) Articles 324 to 329
(3) Articles 256 to 259
(4) Articles 274 to 279

---

81. भारतीय राज्यघटना धर्मनिरपेक्ष राज्य स्थापित करते म्हणजेच :

(A) राज्य रोजगाराच्या बाबतीत धर्माच्या आधारावर भेदभाव करते.

(B) राज्याने कोणत्याही विशिष्ट धर्माला अग्रक्रमाने वागणूक देण्याचे टाळले आहे.

(C) राज्य सर्व धर्मांना समान समजते.

(D) सर्व जनतेला श्रद्धा आणि पूजा करण्याचे स्वातंत्र्य आहे.

(E) कोणत्याही अपवादाशिवाय, शैक्षणिक संस्था धार्मिक शिक्षण (शिकवण) देण्यास स्वतंत्र आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (A), (B) आणि (C) (2) (B), (C) आणि (D)

(3) (A), (C), (D) आणि (E) (4) (B) आणि (D)

The Indian Constitution establishes a secular state, meaning :

(A) The state makes discrimination on the basis of religion in matters of employment.

(B) The state avoids preferential treatment for any particular religion.

(C) The state treats all religions equally.

(D) Freedom of faith and worship is allowed to all the people.

(E) Educational institutions, without exception, are free to impart religious instructions.

Answer options :

(1) (A), (B) and (C) (2) (B), (C) and (D)

(3) (A), (C), (D) and (E) (4) (B) and (D)

---

82. कोणत्या घटनादुरुस्ती कायद्याद्वारे दिल्लीला राष्ट्रीय राजधानी क्षेत्र म्हटले गेले ?

(1) 63 वी घटनादुरुस्ती कायदा (2) 69 वी घटनादुरुस्ती कायदा

(3) 91 वी घटनादुरुस्ती कायदा (4) 93 वी घटनादुरुस्ती कायदा

Delhi was called National Capital Territory by which Constitution Amendment Act ?

(1) 63rd Constitutional Amendment Act (2) 69th Constitutional Amendment Act

(3) 91st Constitutional Amendment Act (4) 93rd Constitutional Amendment Act

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

83. 'पहिल्या लोकसभेच्या' संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या :

(A) 25 आक्टोबर 1951 ते 21 फेब्रुवारी 1952 या कालावधित झालेल्या भारताच्या पहिल्या सार्वत्रिक निवडणुकीनंतर 17 एप्रिल 1952 रोजी पहिल्यांदा लोकसभेची स्थापना करण्यात आली.

(B) पहिल्या लोकसभेचे पहिले अधिवेशन 13 मे 1952 रोजी सुरू झाले.

(C) पहिल्या लोकसभेने आपला कालावधी पूर्ण केला आणि ती 1 एप्रिल 1957 रोजी विसर्जित झाली.

(D) श्री. जी.व्ही. मावळणकर हे पहिल्या लोकसभेचे उप सभापती होते.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने **बरोबर** आहे/त ?

(1) केवळ (A) (2) (A) आणि (B) (3) (B), (C) आणि (D) (4) केवळ (D)

Consider the following statements about First Lok Sabha :

(A) The first Lok Sabha was constituted on 17 April 1952 after India's First General Elections were held from 25 October 1951 to 21 February 1952.

(B) The first session of first Lok Sabha commenced on 13 May 1952.

(C) The first Lok Sabha lasted its Full tenure and dissolved on 1 April 1957.

(D) Shri. G.V. Mavalankar was the First Deputy Speaker of First Lok Sabha.

Which of the statements given above is/are **correct** ?

(1) (A) Only (2) (A) and (B) (3) (B), (C) and (D) (4) (D) Only

---

84. भारतातील विविध राष्ट्रीय आयोगांच्या संदर्भात खालील तरतुदी विचारात घ्या.

(A) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 339 नुसार अनुसूचित जाती आणि जमातीसाठी राष्ट्रीय आयोगाची स्थापना करण्यात आली.

(B) 'राष्ट्रीय महिला आयोग अधिनियम 1990' नुसार 'राष्ट्रीय महिला आयोगाची' स्थापना करण्यात आली.

(C) 'राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग अधिनियम 1992' नुसार 'राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोगाची' स्थापना करण्यात आली.

(D) 27 डिसेंबर 1993 रोजी 'राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोग' स्थापन करण्यासंदर्भातील अध्यादेश काढण्यात आला.

वरीलपैकी **बरोबर** तरतूद/तरतुदी कोणती/कोणत्या आहे/आहेत ?

(1) (A) आणि (C) (2) (B) आणि (D) (3) (A) आणि (D) (4) (B) आणि (C)

Consider the following provision/s with respect to various 'National Commissions' in India.

(A) 'National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes' was established under Article 339 of the Constitution of India.

(B) The 'National Commission for Women' was established under the 'National Commission for Women Act' 1990.

(C) The 'National Commission for Minorities' was established under the 'National Commission for Minorities Act' 1992.

(D) On 27th December 1993 an ordinance was passed to establish the 'National Human Rights Commission'.

Which of the above provision/s is/are **correct** ?

(1) (A) and (C) (2) (B) and (D) (3) (A) and (D) (4) (B) and (C)

---

85. कोणते कलम उच्च न्यायालयांना मूलभूत अधिकारांच्या अंमलबजावणीसाठी निर्देश जारी करण्याचा अधिकार देते ?

(1) कलम 226 (2) कलम 135 (3) कलम 143 (4) कलम 133

Which article empowers the High Courts to issue directions for the enforcement of Fundamental Rights ?

(1) Article 226 (2) Article 135 (3) Article 143 (4) Article 133

---

86. कर्पुरी ठाकुर अलिकडे बातम्यांमध्ये होते. त्यांच्याबाबत खालीलपैकी काय खरे **नाही** ?

(1) त्यांना 'जननायक' म्हणून ओळखले जाते.

(2) ते बिहार चे पहिले गैर-कांग्रेसी मुख्यमंत्री होते.

(3) त्यांचा जन्म 1924 मध्ये, समस्तीपुर जिल्ह्यातील एका गावात झाला.

(4) त्यांनी 1952 ची राज्य विधानसभा निवडणूक समस्तीपुर मतदार संघातुन जिंकली होती.

Karpoori Thakur was recently in news. Which of the following is **not** true about him ?

(1) He is also known as 'Jan Nayak'.

(2) He was First non-congress Chief Minister of Bihar.

(3) He was born in 1924, in a village in Samastipur District.

(4) He won State Assembly election in 1952 from Samastipur Constituency.

---

87. जागतिक क्षुधा निर्देशांक 2023 मध्ये भारताचा कितवा क्रमांक लागतो ?

(1) 100 (2) 111 (3) 101 (4) 123

Which is the India's rank in global hunger Index 2023 ?

(1) 100 (2) 111 (3) 101 (4) 123

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

88. पुढीलपैकी **योग्य** विधाने विचारात घ्या.

(a) नव्या संसदेतील लोकसभेच्या आतील भागाची रचना ही राष्ट्रीय प्राणी सिंहाच्या संकल्पनेवर आधारित आहे.

(b) राज्यसभेची रचना भारताचे राष्ट्रीय फुल कमळाच्या संकल्पनेवर आधारित आहे.

(c) नव्या संसदभवनाचे उद्‌घाटन 28 मे 2023 रोजी करण्यात आले.

(d) लोकसभा अध्यक्षांच्या बाजुला ऐतिहासिक अशोक चक्राची स्थापना केली आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) विधाने (b), (c) योग्य आहेत.

(2) विधाने (a), (b), (c) योग्य आहेत.

(3) विधाने (b), (c), (d) योग्य आहेत.

(4) (a), (b), (c), (d) योग्य आहेत.

Consider the **correct** statements given below :

(a) The interior design of Lok Sabha in the new Parliament is based on the theme of National Animal Lion.

(b) The design of Rajya Sabha is based on the theme of India's National Flower Lotus.

(c) The new Parliament building was inaugurated on 28th May, 2023.

(d) The historic Ashok Chakra has been installed beside the speaker of Lok Sabha.

Answer options :

(1) Statements (b), (c) are correct.

(2) Statements (a), (b), (c) are correct.

(3) Statements (b), (c), (d) are correct.

(4) (a), (b), (c), (d) are correct.

89. आशियाई क्रीडा स्पर्धा - 2023 विषयी **योग्य** विधाने ओळखा.

(a) या स्पर्धा चीनमधील हांगझोऊ या ठिकाणी भरवण्यात आल्या.

(b) उद्घाटन प्रसंगी लवलिना बोरगोहेन या नेमबाजाने भारताकडून ध्वजधारकाची भूमिका बजावली.

(c) या स्पर्धेत 28 सुवर्णपदकांसह भारताने चौथे स्थान पटकावले.

(d) या स्पर्धेत एकूण 107 पदके भारताला मिळाली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (c) (2) (a), (b), (d) (3) (b), (c), (d) (4) (a), (c), (d)

Identify the **correct** statements regarding Asian Games - 2023.

(a) This competition was held in Hangzhou, China.

(b) Shooter Lovelina Borgohain played a role of flag bearer for India at the time of inauguration.

(c) India got 4th position with 28 gold medals.

(d) India got total 107 medals in this competition.

Answer options :

(1) (a), (b), (c) (2) (a), (b), (d) (3) (b), (c), (d) (4) (a), (c), (d)

---

90. **योग्य** कथने ओळखा :

(a) नर्गिस मोहम्मदी यांना नोबेल शांतता पुरस्कार, 2023 प्रदान करण्यात आला.

(b) नर्गिस मोहम्मदी ह्या समता व महिलांचे हक्क यांच्या पुरस्कर्त्या आहेत.

(c) नर्गिस मोहम्मदी या शिरीन ईबादी यांनी स्थापन केलेल्या डिफेन्डर्स ऑफ ह्युमन राईट सेंटरला, 2004 मध्ये सहभागी झाल्या.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (b) (2) फक्त (b), (c)

(3) फक्त (a), (c) (4) वरीलपैकी सर्व

Select the **correct** statements :

(a) The Nobel Peace Prize, 2023 was awarded to Narges Mohammadi.

(b) Narges Mohammadi is a champion of equality and women's rights.

(c) In 2004, Narges Mohammadi joined the Defenders of Human Right Center founded by Shirin Ebadi.

Answer options :

(1) Only (a), (b) (2) Only (b), (c)

(3) Only (a), (c) (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

91. कोणती अंतराळ संस्था भारताला सौर मिशन आदित्य-एल 1 वर लक्ष ठेवण्यास मदत करते ?

(1) नासा (2) ई एस ए (3) जेक्सा (4) रॉकॉसमॉस

Which space agency helps India in tracking the Solar Mission Aditya - L1 ?

(1) NASA (2) ESA (3) JAXA (4) ROCOSMOS

---

92. **योग्य** कथने ओळखा (पद्म पुरस्कार 2024) :

(a) त्यामध्ये 30 पुरस्कार प्राप्तकर्त्या महिला आहेत.

(b) त्यामध्ये 6 पद्म विभूषण पुरस्कार जाहीर केले गेले.

(c) 17 पद्म भूषण आणि 110 पद्मश्री पुरस्कार जाहीर करण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (b) (2) फक्त (b), (c)

(3) फक्त (a), (c) (4) वरीलपैकी सर्व

Select the **correct** statements (Padma Awards 2024) :

(a) 30 of the awardees in it are women.

(b) 6 Padma Vibhushan award were declared.

(c) 17 Padma Bhushan and 110 Padma Shri awards were declared.

Answer options :

(1) Only (a), (b) (2) Only (b), (c)

(3) Only (a), (c) (4) All of these

---

93. बार कौन्सिल ऑफ इंडियाच्या 'आंतरराष्ट्रीय वकील परिषद 2023' चे उद्घाटन कोणत्या शहरात झाले ?

(1) नवी दिल्ली (2) मुंबई (3) कोलकाता (4) बेंगलुरु

Bar Council of India's 'International Lawyers Conference 2023' was inaugurated in which City ?

(1) New Delhi (2) Mumbai (3) Kolkata (4) Bengaluru

---

94. परदेशातील भारतीय नागरिकांच्या संरक्षणासाठी राबवलेल्या मोहिमा आणि देश यांच्या योग्य जोड्या लावा :

	A (मोहिमा)		**B (देश)**
(a)	ऑपरेशन अजय	(i)	युक्रेन
(b)	ऑपरेशन गंगा	(ii)	इस्राईल
(c)	ऑपरेशन देवीशक्ती	(iii)	सुदान
(d)	ऑपरेशन कावेरी	(iv)	अफगाणिस्तान

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

Match the country and the Operations undertaken to protect Indian Nationals Abroad.

	A (Operations)		**B (Country)**
(a)	Operation Ajay	(i)	Ukraine
(b)	Operation Ganga	(ii)	Israel
(c)	Operation Devishakti	(iii)	Sudan
(d)	Operation Kaveri	(iv)	Afghanistan

Answer options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(iv)	(ii)	(iii)	(i)

---

95. अलीकडेच ओडिशाच्या मुख्यमंत्र्यांनी, मुख्यमंत्री संपुर्ण पुष्टी योजना सुरू केली आहे. या योजनेचे/ची **प्राथमिक उद्दिष्ट/ष्टे** कोणती ?

(a) मुलींच्या उच्च शिक्षणाला चालना देणे.

(b) राज्यातील माता आणि बालकांच्या पोषणामध्ये सुधारणा करणे.

(c) किशोरवयीन मुलींना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करुन देणे.

(d) ग्रामीण भागात कृषी उत्पादन वाढवणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) बरोबर आहे. (2) फक्त (b) बरोबर आहे.

(3) (a) आणि (d) बरोबर आहेत. (4) (c) आणि (d) बरोबर आहेत.

Recently, Odisha Chief Minister has launched Mukhyamantri Sampoorna Pushti Yojana. What is/are the primary objective/s of the scheme ?

(a) To promote higher education for girls.

(b) Improve maternal and child nutrition in the State.

(c) To provide employment opportunities for adolescent girls.

(d) Boosting agricultural production in rural area.

Answer options :

(1) Only (a) is correct. (2) Only (b) is correct.

(3) (a) and (d) are correct. (4) (c) and (d) are correct.

96. खालीलपैकी योग्य जोड्या जुळवा :

	(A)		(B)
(a)	डॉ. नितीन करमाळकर समिती	(i)	महाराष्ट्रामध्ये राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - 2020 च्या अंमलबजावणीसाठी
(b)	नितीन करीर समिती	(ii)	महाराष्ट्र भुषण पुरस्कार वितरणावेळी झालेल्या दुर्घटनेच्या चौकशी संबंधी
(c)	सुनिल पवार समिती	(iii)	कांद्याचे दर का कोसळतात, याचा अभ्यास करण्यासाठी
(d)	डॉ. के. कस्तुरीरंगन समिती	(iv)	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - 2020 नुसार पुर्वप्राथमिक ते पदवीपर्यंतचा अभ्यासक्रम तयार करण्यासाठी

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

Match the following pairs :

	(A)		(B)
(a)	Dr. Nitin Karmalkar Committee	(i)	For implementation of National Education Policy - 2020 in Maharashtra
(b)	Nitin Karir Committee	(ii)	To enquire the incident which happened during the distribution of Maharashtra Bhushan Award
(c)	Sunil Pawar Committee	(iii)	To study why the rates of onion collapse.
(d)	Dr. K. Kasturirangan Committee	(iv)	To make the syllabus for pre-primary to degree according to National Education Policy - 2020

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(3)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)

97. मुख्यमंत्री सौर कृषी वाहिनी योजनेसंदर्भात पुढीलपैकी **योग्य** विधाने ओळखा.

(a) ही योजना जून, 2017 मध्ये देवेंद्र फडणवीस मुख्यमंत्री असताना सुरू केली होती.

(b) या योजनेचा मुख्य हेतु हा शेतकऱ्यांना कृषी फीडरच्या माध्यमातून वीज पुरवठा उपलब्ध करून देणे, हा आहे.

(c) या योजनेअंतर्गत शेतकऱ्यांना प्रति एकर ₹ 50,000 भाडे देण्याचा निर्णय सरकारने घेतला.

(d) 33 केव्ही उपकेंद्रापासून 10 कि.मी. पर्यंतच्या सरकारी जमिनीवर सोलार पॅनल उभारले जातात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (d) योग्य आहेत.
(2) (a), (b), (c) योग्य आहेत.
(3) (a), (b) योग्य आहेत.
(4) (a), (c), (d) योग्य आहेत.

Identify the **correct** statements regarding the Chief Minister Solar Agricultural Channel Scheme.

(a) This Scheme was started in June 2017, when Devendra Fadanvis was Chief Minister.

(b) The main purpose of this Scheme is to provide supply of electricity to farmers through the agricultural feeder.

(c) The government has decided to pay ₹ 50,000 per acre as rent to the farmers under this Scheme.

(d) Solar panels are set up on government land up to ten kilometres from the 33 kV substation.

Answer options :

(1) (a), (d) are correct
(2) (a), (b), (c) are correct
(3) (a), (b) are correct
(4) (a), (c), (d) are correct

98. महिला आरक्षण विधेयक – 2023, संदर्भात खाली दिलेली विधाने विचारात घ्या.

(a) नारीशक्ती वंदन अधिनियम हे घटनात्मक विधेयक – 2023 (एकशे अठ्ठावीसावे घटनादुरुस्ती विधेयक) म्हणून संसदेत सादर करण्यात आले.

(b) पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी 10 सप्टेंबर 2023 रोजी हे महिला आरक्षण विधेयक लोकसभेत सादर केले.

(c) या कायद्याद्वारे लोकसभा आणि राज्य विधानसभेच्या 30% जागा महिलांना देण्यात येणार आहेत.

(d) नव्या संसद भवनातील हे पहिलेच विधेयक आहे.

वरीलपैकी **योग्य** विधाने ओळखा.

(1) (a) आणि (d) बरोबर आहेत. (2) (a) आणि (b) बरोबर आहेत.

(3) (a), (b), (c) बरोबर आहेत. (4) (a), (b), (c) आणि (d) बरोबर आहेत.

Women Reservation Bill - 2023, consider the following statements :

(a) Narishakti Vandan Adhiniyam officially the Constitutional (One hundred and twenty eight amendment) bill - 2023 is a bill introduced in the Parliament of India.

(b) The Women reservation bill was introduced by Prime Minister Narendra Modi in Lok Sabha on 10th Sept. 2023.

(c) This legislation seeks to allocate 30 percent of the seats in Lok Sabha and State legislative assemblies for women.

(d) The bill was the first that was considered in the new Parliament building.

Select the **correct** statements from the above.

(1) (a) and (d) are correct. (2) (a) and (b) are correct.

(3) (a), (b), (c) are correct. (4) (a), (b), (c) and (d) are correct.

---

99. एम.एस. स्वामीनाथन यांच्याविषयी **योग्य** विधाने ओळखा.

(a) ते तमिळनाडु येथील रहिवासी होते.

(b) त्यांचे उच्च शिक्षण ऑक्सफर्ड विद्यापीठात झाले होते.

(c) ते कृषी विभागाचे शास्त्रज्ञ होते.

(d) ते काहीकाळ राज्यसभेचे सदस्य होते.

(e) त्यांना रॅमन मॅगसेसे पुरस्कार मिळाला होता.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (c), (e) (2) (a), (c), (d), (e) (3) (b), (c), (d), (e) (4) (a), (b), (c), (d)

Identify the **correct** statements regarding M.S. Swaminathan.

(a) He was resident of Tamil Nadu.

(b) He was educated from Oxford University.

(c) He was Scientist of Agriculture department.

(d) He was Member of Rajya Sabha for some time.

(e) He was awarded by Raman Magsaysay award.

Answer options :

(1) (a), (b), (c), (e) (2) (a), (c), (d), (e) (3) (b), (c), (d), (e) (4) (a), (b), (c), (d)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

100. फाईव्ह आईज, या युतीमध्ये खालीलपैकी कोणत्या देशांचा समावेश होतो ?

(a) अमेरिका (b) ब्रिटन (c) न्युझीलंड

(d) ऑस्ट्रेलिया (e) फ्रान्स (f) जर्मनी

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (c), (d) (2) (a), (b), (c), (e)

(3) (a), (b), (e), (f) (4) (a), (b), (c), (d), (e)

Which of the following countries are included in the Five Eyes Alliance ?

(a) America (b) Britain (c) New Zealand

(d) Australia (e) France (f) Germany

Answer options :

(1) (a), (b), (c), (d) (2) (a), (b), (c), (e)

(3) (a), (b), (e), (f) (4) (a), (b), (c), (d), (e)

- o 0 o -

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

(8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82'' यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वत:बरोबर परीक्षा कक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षा कक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलतः प्रयत्न केले ?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती (2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर

(3) राजा राममोहन रॉय (4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर ''(3) राजा राममोहन रॉय'' असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर ''(3)'' होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. **201** समोरील उत्तर-क्रमांक ''③'' हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तर-क्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्न-क्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

SEAL